

УДК 343.3

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.313967>

Д. С. Азаров,

канд. юрид. наук, доц.,
перший віцепрезидент
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»;

О. К. Марін,

канд. юрид. наук, доц.,
завідувач науково-дослідної
лабораторії Львівського державного
університету внутрішніх справ,

ЯК КВАЛІФІКУВАТИ БАНДИТИЗМ: ЧИ НАРОДЖУЄТЬСЯ ІСТИНА У ПОЛЕМІЦІ?

У літературі та судовій практиці існує дві протилежні позиції щодо кваліфікації нападів, вчинених у складі банди або спільно з нею. Відповідно до першої з них, напади повністю охоплюються складом бандитизму і не потребують додаткової кваліфікації. Прихильники другого підходу вважають за необхідне всі напади кваліфікувати окремо, а також ставити у вину і власне бандитизм. У наукових публікаціях частіше зустрічається перший підхід, у судовій практиці панує останній.

*Автори дотримуються різних поглядів на те, яким чином слід кваліфікувати бандитизм, що вирізняє цю статтю з-поміж інших публікацій, написаних у співавторстві. У полемічному ключі кожен із них викладає та обґрунтовує власну правову позицію щодо кваліфікації бандитизму, пропонуючи читачам визначити, яка з них заслуговує на більшу підтримку. Відповідні питання розглядаються крізь призму низки принципів права, зокрема *non bis in idem*, *in dubio pro reo*, юридичної визначеності, повноти і точності кримінально-правової кваліфікації. Автори також торкаються проблем диференціації кримінальної відповідальності, сукупності кримінальних правопорушень, так званих складених складів правопорушень та фактичного «поглинення» одного складу іншим. Окрім цього у статті подано стислий аналіз судових вироків за ст. 257 КК України, що доступні у Єдиному державному реєстрі судових рішень, а також проілюстровано істотні вади цього реєстру.*

Відмінність у підходах до застосування чинних кримінально-правових норм не виключає єдності поглядів на майбутній розвиток кримінального законодавства, які викладено у висновках.

Ключові слова: кримінально-правова кваліфікація, принципи права, злочинна організація, організована група, банда, напад, сукупність кримінальних правопорушень.

1. Вступ

Питанням кримінальної відповідальності за бандитизм присвячено доволі велику кількість монографічних досліджень – це, зокрема дисертації І. В. Іваненка (2003)¹, І. І. Радіонова (2004)², Р. Л. Чорного (2005)³, Ю. Г. Гаврилова (2017)⁴ та О. М. Марейченка (2021)⁵. У згаданих дисертаціях спеціально не розглядаються питання кваліфікації суспільно небезпечних діянь, вчинених у складі банди чи спільно з нею. Більшість авторів обмежуються кримінально-правовою характеристикою форм бандитизму, значною мірою повторюючи вже відоме і, зазвичай, не заглиблюючись у питання кваліфікації. Так, попри назву своєї кандидатської дисертації «Бандитизм: кримінально-правова характеристика та сучасні проблеми кваліфікації» начальник відділу Запорізької обласної прокуратури Ю. Г. Гаврилов не дає відповіді на основні питання кримінально-правової оцінки діянь, вчинених у складі банди чи спільно з нею. У третьому розділі, що називається «Застосування норм ст. 257 КК України в судовій практиці» ми не знайшли жодного посилання на вироки українських судів, хоча дисертант декларує, що ним проаналізовано «40 вироків, винесених за ст. 257 КК України»⁶.

Питання кваліфікації бандитизму не залишилися поза увагою вищих судових інстанцій. Свого часу Пленум Верховного Суду України у своїх постановках «Про судову практику у справах про бандитизм» від 7 липня

¹ Іваненко І. В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса: Одеська національна юридична академія, 2003. 20 с.

² Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2004. 18 с.

³ Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: Академія адвокатури України, 2005. 22 с.

⁴ Гаврилов Ю. Г. Бандитизм: кримінально-правова характеристика та проблеми кваліфікації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. 22 с.

⁵ Марейченко О. М. Кримінальна відповідальність за бандитизм: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. 20 с.

⁶ Гаврилов Ю. Г. Бандитизм: кримінально-правова характеристика та сучасні проблеми кваліфікації: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2017. С. 199–200. URL: [http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/%20%D0%93%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%20\(1\).pdf](http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/%20%D0%93%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%20(1).pdf).

1995 р. № 9, яка втратила чинність 23 грудня 2005 р.⁷ (далі – Постанова 1995 р.) та «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 р. № 13⁸ (далі – Постанова 2005 р.) висловив неоднозначні позиції як щодо практики застосування відповідних положень Кримінального кодексу України (далі – КК) 1960 р., так і положень КК 2001.

За пошуковим запитом⁹ у Єдиному державному реєстрі судових рішень ми знайшли лише 23 вироки у справах про бандитизм, найдавніший із яких датується 21 березня 2011 р. Чотири з них є виправдувальними в частині обвинувачення у вчиненні бандитизму, з причин, які не пов'язані з тематикою цієї статті. У п'яти – бандитизм не був предметом розгляду (тобто, реєстр не повинен був включати ці вироки до вибірки, сформованої за нашим запитом), один виявився не вирок, а ухвалою апеляційного суду щодо вироку у справі про бандитизм, який з невідомих причин не відображається у цій виборці. Наведене свідчить про недостатні пошукові можливості реєстру та низьку якість внесення даних до нього, що підриває транспарентність судочинства та різко знижує потенціал узагальнень судової практики, які здійснюють науковці та незалежні експерти. Думаємо, що функціональність Єдиного реєстру судових рішень давно вимагає серйозного перегляду, втім це питання виходить далеко за межі цієї публікації.

Отже, у вибірку потрапило лише 13 обвинувальних вироків у справах про бандитизм. У переважній більшості випадків бандитизм кваліфікується за сукупністю з розбоєм, вчиненим організованою групою (або, якщо застосовується КК 1960 р., групою осіб за попередньою змовою). Лише у двох

⁷ Про судову практику в справах про бандитизм. Постанова пленуму Верховного Суду України № 9 від 07.07.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-95#Text>.

⁸ Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями. Постанова пленуму Верховного Суду України № 13 від. 23.12.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>.

⁹ Пошуковий запит від 10 липня 2024 р. було сформульовано так: форма судочинства – кримінальне; категорії справ – кримінальні справи (до 01.01.2019); кримінальні справи (після 01.01.2019) – злочини проти громадської безпеки – бандитизм; форма судового рішення – вирок.

рішеннях бандитизм, вчинений у 1990-х роках, кваліфікується за сукупністю з умисним вбивством. За сукупністю з бандитизмом та розбоєм також кваліфікуються й інші кримінальні правопорушення, передбачені, зокрема статтями 146, 185, 186, 263, 289, 353, 357 КК.

Цікаво, що при призначенні покарання за сукупністю злочинів як спосіб визначення остаточного покарання суди переважно обирали поглинення менш суворого покарання більш суворим (9 вироків). У тих випадках, коли суди використовували часткове складання покарань, строк остаточного покарання у виді позбавлення волі лише незначно (в межах одного року) перевищував строк найсуворішого покарання, з тих, які було призначено за окремі злочини, що охоплювалися сукупністю. При цьому лише у двох випадках за бандитизм призначалось більш суворе покарання, ніж за розбій. Строк остаточного покарання у виді позбавлення волі коливається від 6 до 15 років. Якась закономірність у його визначенні з очевидністю не проглядається.

Норма про відповідальність за бандитизм фактично не змінювалась від середини ХХ сторіччя, адже текст ст. 257 КК 2001 р. буквально повторює ст. 69 КК УРСР 1960 р. Відтак і тлумачення цієї норми теоретично мало би залишатися сталим. Проте наразі існує дві діаметрально протилежні позиції: 1) ст. 257 КК повністю охоплює всі напади вчинені у складі банди чи спільно із нею; 2) всі напади мають кваліфікуватися окремо, а також ставитися у вину і власне бандитизм. У згаданих вище наукових працях переважає перша думка, тоді як у судовій практиці панує остання.

Під час запеклої дискусії в одній із київських кав'ярень виявилось, що погляди авторів цієї статті на кваліфікацію бандитизму є різними. Давні афіняни ймовірно переконували би, що саме в дискусії народжується істина, а філософи часів пізнього відродження, як і наші сучасники, могли би відповісти словами Рене Декарта: «... ніщо так не затьмарює істину як суперечка»¹⁰. Ми

¹⁰ Сергій Кримський: «У суперечці ніколи не народжується істина». Газета «День». 30 березня 2001. URL: <https://day.kyiv.ua/article/panorama-dnya/serhiy-krumskyy-u-superechtsi-nikoly-ne-narodzhuyetsya-istyna> (дата звернення 11.10.2024).

не впевнені, що наша полеміка народить істину, проте сподіваємось, викладені тут аргументи сприятимуть ухваленню раціональних законодавчих та судових рішень.

Дискусія авторів цієї статті в основному точилася навколо кількох наріжних питань, відповіді на які значною мірою визначають, яким чином кваліфікувати бандитизм.

1. Розуміння постанов Пленуму Верховного Суду України та їх значення для розв'язання питань кваліфікації бандитизму

(Марін) У Постанові 1995 р. (п. 7) справді зазначалося, що у ст. 69 КК не вказано конкретні діяння, які може вчиняти банда, тому у разі, коли бандою вчинено злочин, за який законом встановлено більш сувору відповідальність, ніж за бандитизм, такі дії підлягають кваліфікації за сукупністю злочинів – бандитизму і того більш тяжкого злочину, який вчинила банда¹¹. З цього положення можна було зробити висновок про те, що будь які інші, менш тяжкі злочини охоплювалися складом бандитизму і додаткової кваліфікації не потребували.

23 грудня 2005 р. Пленум Верховного Суду України ухвалив нову постанову на заміну вище цитованій – «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» № 13, в якій зазначене питання прямо не визначається, проте системно виявляється інший підхід до його розв'язання. Так, на момент прийняття цієї постанови редакції ст. 255 та 257 КК 2001 р. в аспекті відображення форм вчинення кримінальних правопорушень змістовно співпадали: 1) створення (організація) злочинної організації (банди); 2) участь у злочинній організації (банді); 3) участь у злочині, що вчиняється злочинною організацією (участь у нападі). При цьому п. 15 цієї постанови зазначає: «При кваліфікації злочинів, учинених організованою групою або злочинною

¹¹ Про судову практику в справах про бандитизм. Постанова пленуму Верховного Суду України № 9 від 07.07.1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-95#Text>.

організацією, суди повинні дотримуватись положень ч. 1 ст. 30 КК про умови відповідальності організаторів та учасників таких об'єднань, враховуючи при цьому, що зазначені умови є неоднаковими і залежать від того, у складі якого об'єднання особа вчиняла злочини, – організованої групи чи злочинної організації. Якщо у першому випадку відповідальність настає тільки за злочинні дії осіб, які зорганізувалися, то в другому – і за саму організацію для злочинної діяльності, тобто злочинами визнаються і створення злочинної організації та (або) вступ у неї, безвідносно до того, чи розпочали її учасники вчинювати конкретні злочини. Тому злочини, вчинені у складі злочинної організації, належить самостійно кваліфікувати за сукупністю з нормою, яка передбачає відповідальність за створення такої організації, участь у ній чи у вчинюваних нею злочинах (ч. 1 ст. 255 КК)¹². Далі Верховний Суд України відзначає, що «16. Бандитизм становить окремий різновид спільної злочинної діяльності, специфічними проявами якої в цьому разі є організація озброєної банди та участь у ній або у вчинюваному нею нападі»¹³. З цього можна зробити висновок, що загальні засади кваліфікації діянь у складі злочинної організації поширюються і на її різновид – банду. А отже, будь яке кримінальне правопорушення, вчинене у складі банди повинно кваліфікуватися за сукупністю статей про це кримінальне правопорушення та ст. 257 КК.

Не зважаючи на те, що диспозиція ст. 255 КК зазнала змін (з неї було виключено таку форму кримінального правопорушення як вчинення злочину у складі злочинної організації, чим, до речі, «відкрито двері» для безсумнівної кваліфікації за сукупністю), а диспозиція ст. 257 КК України залишилась без змін (забули, напевно) – це не впливає на правила кваліфікації бандитизму у випадку сукупності його з іншими правопорушеннями.

¹² Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями. Постанова пленуму Верховного Суду України № 13 від 23.12.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>.

¹³ Там само.

(Азаров) Не можна не погодитись з опонентом у тому, що за однакової конструкції складів злочинів, передбачених статтями 255 (в редакції до 27 червня 2020 р.) та 257 КК, Пленум Верховного Суду України мав би обрати однаковий підхід до тлумачення відповідних норм, однак, він став на шлях алогічності та непослідовності.

За Постановою 2005 р. кримінальні правопорушення, вчинені у складі злочинної організації, слід кваліфікувати і за ст. 255 КК, і за тією статтею Особливої частини КК, що передбачає вчинене правопорушення як таке. Ця вимога видається необґрунтованою через істотну прогалину в аргументації та її внутрішню суперечливість.

Спершу Суд визнав (хоч і непрямо) існування трьох форм діянь, що передбачені ст. 255 КК: 1) участь у злочинах, вчинюваних злочинною організацією; 2) створення або керівництво злочинною організацією; 3) вступ до злочинної організації (участь у ній). Відтак Суд робить цілком логічний висновок, що створення та вступ до злочинної організації визнаються кримінально караними «безвідносно до того, чи розпочали її учасники вчинювати конкретні злочини». А далі Суд припускається твердження, яке не перебуває у логічному зв'язку з попередніми висновками, адже з наведеного вище жодним чином не випливає, що «злочини, вчинені у складі злочинної організації, належить самостійно кваліфікувати за сукупністю з нормою, яка передбачає відповідальність за створення такої організації, участь у ній чи у вчинюваних нею злочинах». Ця теза не тільки не випливає, а й прямо суперечить попередньому висновку про те, що однією з форм діянь, передбачених ст. 255 КК, є вчинення злочинів у складі злочинної організації.

Таким чином, Суд всупереч вимогам принципу юридичної визначеності¹⁴ не аргументує свою правову позицію, а фактично проголошує – *sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas*.

¹⁴ «Зрозумілість судового рішення полягає в логічному, чіткому, переконливому викладенні його змісту» – ухвала Великої Палати Верховного Суду від 22 серпня 2019 року у справі № 9901/430/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83821060>.

Далі більше. У п. 23 Постанови 2005 р. вказано: «Участь в озброєній банді слід розуміти не тільки як безпосереднє здійснення нападів, а й як сам факт вступу особи до неї чи вчинення будь-яких дій, спрямованих на створення сприятливих умов для її функціонування [...]». Тобто, Пленум вважає, що вчинення конкретних нападів є формою діяння описаного в Законі як «участь у банді» і повністю ним охоплюється. У постанові не пояснюється, чому за існування у ст. 257 КК двох самостійних форм діяння – (1) участь у банді та (2) участь у вчинюваному бандою нападі – Суд вважає, що друге є проявом першого, а не самостійною формою діяння, що прямо передбачене аналізованою статтею.

Водночас Суд робить застереження, що не зовсім узгоджується з його позицією, викладеною у попередньому абзаці: «Участь у вчинюваному бандою нападі може брати й особа, яка не входить до її складу» (виділено мною – Д. А.). Отже, Суд визнав, що діяння «участь у нападі» можуть вчиняти як члени банди так і особи, які членами банди не є. Останній висновок є цілком логічним, адже важко собі уявити бандитський напад, у якому беруть безпосередню участь виключно ті особи, які членами банди не є, а самі бандити тримаються якось осторонь. Проте цей умовивід суперечить попередній тезі (п. 23 постанови), про те, що діяння «участь у нападі» нібито є проявом «участі у банді», керуючись якою Суд мав би дійти висновку, що діяння «участь у нападі» можуть вчиняти виключно не члени банди, тоді як безпосередня участь у нападі членів банди мала би розцінюватись як діяння «участь у банді».

У кожному разі, виходячи з пунктів 23 і 25 Постанови 2005 р. напад як такий повністю охоплюється складом бандитизму (хоч у формі «участь у банді», хоч у формі «участь у нападі»), а тому він не може кваліфікуватися додатково (за сукупністю) за іншою статтею КК, оскільки в такому разі одне те саме діяння буде оцінюватись двічі. Так само, на думку Суду, «дії учасників банди, пов'язані з незаконним носінням, зберіганням, ремонтом та передачею

(один одному) предметів, якими вона озброєна, є **складовими елементами бандитизму** і додаткової кваліфікації за ст. 263 КК не потребують» (абз. 2 п. 21).

Ця позиція не є новою, її досить чітко відображено у п. 6 Постанови 1995 р., де прямо зазначено, що під участю у банді слід розуміти, зокрема, безпосереднє здійснення нападів.

Чому Пленум обирає різні підходи до кваліфікації посягань, вчинених злочинною організацією, і кваліфікації нападів, вчинених бандою? У чому причина такого дуалізму? Чому суди у своїх вироках переважно ігнорують аналізовані вище постанови Пленуму в частині кваліфікації бандитизму? Не думаю, що варто шукати раціональних відповідей на поставлені питання і розбирати плутані думки авторів постанови Пленуму 2005 р. Натомість слід спиратися на здоровий глузд і формулювати правову позицію, яка відповідатиме принципам права та логіці побудови кримінального закону. Останнє потребує розкриття змісту вжитого у ст. 257 КК словосполучення «участь у вчинюваному бандою нападі», яке розглядатиметься нижче.

2. Розуміння ознаки «участь у вчинюваному бандою нападі»

(Марін) Вирішення проблеми, що обговорюється, багато в чому залежить від тлумачення ознаки «участь у вчинюваному нею нападі». Аналогічна ознака містилася і у диспозиції ч. 1 ст. 255 КК у такій редакції: «участь у злочинах, вчинюваних такою організацією» (виключена Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» від 4 червня 2020 р.). Аналогічна ознака міститься у ч. 4 ст. 260 КК «участь у складі передбачених частиною першою або другою цієї статті формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян». Тут взагалі можливі два основні варіанти тлумачення: 1) складами про організовану злочинну діяльність охоплюється вчинення членами «товариств» всіх кримінальних правопорушень, крім тих, які є більш суспільно небезпечні (мають більшу санкцію); 2) ця ознака

передбачає посилення відповідальності «не учасника товариства» у разі вчинення ним кримінального правопорушення спільно з бандою, зокрема.

Перший варіант тлумачення видається не вірним з огляду на таке:

а) він не дає можливості диференціювати відповідальність учасників «злочинного товариства» залежно від кількості та видів кримінальних правопорушень, які ними вчинені. Уявімо собі банду один член якої нічого не вчинив, другий – вчинив один розбій, а третій – 40 розбоїв, наприклад. У першому варіанті тлумачення кваліфікація всіх трьох учасників буде однаковою – ст. 257 КК;

б) це не дасть можливість дотриматися принципу повноти кримінально-правової кваліфікації, який передбачає відображення у формулі кваліфікації всіх кримінальних правопорушень, вчинених особою;

в) натомість використовується конструкція «поглинання», яка у моєму розумінні вчення про конкуренцію кримінально-правових норм себе не виправдовує. В кримінальному праві нічого не повинно нічого «поглинати», це якесь приховане «прощення», що повинно мати інші правові форми – амністію, помилування, угоду з потерпілим чи визнання винуватості тощо. «Прощення» у кримінальному праві напевно допустиме, але повинно відбуватися не приховано і мати свої умови. В іншому випадку, притягаючи до відповідальності людину за бандитизм ми допускаємо «прощення» розбою, чи іншого кримінального правопорушення;

г) обмежує можливості призначення справедливого покарання верхньою межею санкції ст. 257 КК, і хоча у ситуації з бандитизмом це не відіграє істотної ролі, оскільки верхня межа строкового позбавлення волі і без того максимальна, але як принцип не повинне застосовуватися, оскільки у інших випадках таке обмеження буде створене;

д) у випадку такого тлумачення втрачає сенс положення ст. 30 КК щодо відмінності у відповідальності організатора та інших учасників організованої

групи чи злочинної організації, оскільки всі вони тоді будуть відповідати тільки за ст. 257 КК без диференціації, а це не вірно.

Друге тлумачення видається більш обґрунтованим. Вертаючись до позиції Верховного Суду України, відзначимо у постановках як 1995 р., так і 2005 р. вища судова інстанція пропонувала тлумачити розглядувану ознаку як: «25. Участь у вчинюваному бандою нападі може брати й особа, яка не входить до її складу. Проте дії такої особи можна кваліфікувати за ст. 257 КК тільки у тому разі, коли вона усвідомлювала, що є учасником нападу, який вчинює банда».

При такому тлумаченні описані вище проблеми зникають, проте є загроза порушення принципу *non bis in idem*. Цю загрозу легко нейтралізувати, посилаючись у формулюванні обвинувачення тільки на ті форми об'єктивної сторони бандитизму, які не передбачають участь у нападі. Так, наприклад, учасник банди, який вчинив розбій буде нести відповідальність за ст. 257 КК за участь у банді та ч. 4 ст. 187 КК за вчинення розбою організованою групою. Певний період часу мені здавалося, що правильніше буде інкримінувати такій особі не ч. 4 ст. 187 КК, а, за відсутності інших кваліфікуючих ознак, ч. 1 цієї статті задля уникнення подвійного інкримінування організованого характеру злочинної діяльності. Поряд із тим, уявлення про це змінилися з часом із урахуванням того, що обидва ці кримінальні правопорушення вчиняються у різний час, а отже підлягають кваліфікації за правилами реальної сукупності і кримінально значимі ознаки кожного з них повинні бути поставлені у вину особі, яка їх вчинила. Ці міркування, до речі, стали додатковим аргументом на користь другого тлумачення розглядуваної ознаки, адже описані вище питання «поглинання» кримінальних правопорушень або проблеми конкуренції кримінально-правових норм можливі лише у випадку ідеальної сукупності. У разі реальної сукупності – ці питання в принципі не повинні поставати, а все вчинене повинно кваліфікуватися за сукупністю статей, які передбачають цю поведінку.

Ще одним варіантом кваліфікації є застосування двічі (або більше разів) ст. 257 КК. У випадку вчинення учасником банди розбійного нападу у складі цієї банди матимемо сукупність статей 257 КК – перший раз за участь у банді, другий – за участь у нападі, який вчинений бандою. Виходить дещо незвична формула кваліфікації: ст. 257; ст. 257 КК. Із урахуванням того, що Верховний Суд під бандою розуміє не лише злочинну організацію, а й організовану групу, то відмінність між ч. 4 ст. 187 КК та ст. 257 КК у розглядуваній формі полягатиме лише у наявності чи відсутності зброї в розбійників, що не виглядає переконливим і таким, що релевантно відображає дійсність.

(Азаров) Аксіоматично, що застосування норми права є неможливим без з'ясування її змісту. При цьому результати тлумачення норми не можна підлаштовувати під бажаний варіант її застосування. Повинно бути навпаки – виявлений зміст норми власне і визначає, в яких випадках норму слід застосовувати.

Так що ж означають слова «участь у вчинюваному бандою нападі», чи є у них прихований сенс? У тексті ст. 257 КК немає нічого, що дозволяло би обґрунтовано обмежувати або розширювати зміст формулювання «участь у вчинюваних бандою нападах». Не існує підстав стверджувати, що вказане формулювання не охоплює вчинення певного нападу у складі банди. Звісно, тут є певні застереження щодо обсягу поняття «напад» (тобто кола суспільно небезпечних діянь, які охоплюються ст. 257 КК), що впливають на кваліфікацію аналізованого посягання, але про них трохи згодом.

Коли ми говоримо «юрист взяв участь у благодійному марафонському забігу», нам не спадає на думку, що цей правник навіть не почав бігти. Якщо ми говоримо, що «юрист є членом громадської організації, яка проводила марафон», ми не думаємо, що він обов'язково брав участь у самому забігу. Так само і з бандою. Членство у банді не означає участь у нападах, членом банди може бути і лікар, який надає медичну допомогу бандитам, і фінансист, який

веде їхню бухгалтерію тощо. Проте участь у нападі – це ніщо інше як власне участь у нападі, тобто безпосереднє його вчинення, не менше і не більше.

Текст ст. 257 КК як такий не дає жодних підстав сумніватися, що відповідний склад злочину повністю охоплює участь у конкретних нападах, які вчиняє банда, незалежно від того, чи співучасник є членом банди, чи лише долучився до певного нападу, усвідомлюючи, що діє спільно з бандою. Якщо раптом такі сумніви виникають, варто послуговуватись давньою максимомою *in dubio pro reo*, бо інше рішення (тобто кваліфікація нападу одночасно і за ст. 257 і тією статтею КК, яка передбачає відповідальність власне за напад, зокрема, ст. 187 КК), веде до подвійної кримінальної відповідальності за одне те саме діяння, себто до порушення принципу *non bis in idem*. Саме такого порушення припускаються суди, коли кваліфікують бандитизм за сукупністю з розбоєм. Більше того, суди порушують цей принцип двічі, коли кваліфікують розбій як такий, що вчинений у складі організованої групи. Адже у таких випадках існує лише одна організована група – банда, відповідальність за участь у якій настає за ст. 257 КК і вдруге наставати за ч. 4 ст. 187 КК не може.

Отже, тлумачення кримінально-правової заборони передусім залежить від значення слів, за допомоги яких її сформульовано. Якщо у приватному праві до уваги можуть братися навіть наміри та попередні домовленості сторін правочину, то в межах кримінально-правових відносин чіткість і однозначність тлумачення є особливо важливими, оскільки від цього залежить чи буде обмежено фундаментальні, зокрема, природні права людини.

Жодні хиби, яких припустився законодавець при диференціації кримінальної відповідальності, складнощі її індивідуалізації, суб'єктивні переконання у тому, що закон недостатньо суворий, а потенційне покарання зам'яке, прагнення найбільш повно відобразити вчинене у формулі кваліфікації та інші подібні міркування не можуть змінювати зміст кримінально-правової заборони і деформувати результати її тлумачення.

Сутність принципу повноти кваліфікації полягає насамперед у тому, що кримінально-правову оцінку мають отримати всі суспільно небезпечні діяння, вчинені особою, однак це не означає, що все і завжди слід кваліфікувати за сукупністю аби кожне діяння отримало свій числовий відповідник у формулі кваліфікації. «Прагнення повноти кваліфікації не повинно вести до того, що одні й ті ж діяння враховуються при кваліфікації неодноразово»¹⁵, тобто загальні принципи права, зокрема *non bis in idem*, не можуть ставати «жертвами» повноти кваліфікації. Те саме стосується деяких інших, певною мірою похідних галузевих принципів, наприклад точності кримінально-правової кваліфікації та її стабільності, які не можуть мати пріоритет над базовими елементами верховенства права.

Дійсно, кримінальний закон не є досконалим, він наповнений нормами, сформульованими у спосіб, що обумовлює фактичне «поглинення» одного складу іншим (йдеться, зокрема, про так звані складені склади правопорушень). Наприклад, обраний законодавцем спосіб викладу кваліфікуючих ознак кримінальних правопорушень не тільки веде до «поглинення» однієї кваліфікуючої ознаки іншою, а й спричиняє невиправданий дисбаланс санкцій¹⁶. Так, за ч. 4 ст. 187 КК буде кваліфікуватися розбій, вчинений (1) повторно, (2) з проникненням в житло, (3) організованою групою, (4) в особливо великих розмірах, (5) в умовах воєнного стану, (6) поєднаний з тяжкими тілесними ушкодженням. Попри таке «поглинення» нам не спадає на думку кваліфікувати такий розбій за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2, ч. 3 та ч. 4 КК.

¹⁵ Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації: монографія. Київ: Атіка, 1999. С. 416.

¹⁶ Наприклад, проникнення у житло, інше приміщення чи сховище при вчиненні розбою майже вдвічі збільшує покарання, адже медіана покарання у виді позбавлення волі, передбаченого ч. 1 ст. 187 КК, становить 5 років, а ч. 3 – 9,5 років. Таким чином, саме пособі проникнення за ст. 187 КК оцінюється у 4,5 років позбавлення волі. Тоді як відповідно до ст. 162 КК проникнення до житла чи до іншого володіння особи, незаконне проведення в них огляду чи обшуку, а так само незаконне виселення чи інші дії, що порушують недоторканність житла громадян взагалі не може потягти покарання у виді позбавлення волі.

Недосконалість закону не може бути виправданням для викривленого тлумачення норм, зміст яких є однозначним та самоочевидним. Не можна стверджувати, що напад не охоплюється ст. 257 КК тоді, коли у статті чітко написано, що нею передбачено відповідальність в тому числі за участь у нападі. Якщо напад повністю охоплюється аналізованою нормою і це визнається у постановах Пленуму та останніх наукових дослідженнях¹⁷, то на виконання принципів точності і повноти¹⁸ кримінально-правової кваліфікації вчинене має оцінюватись лише за ст. 257 КК і не може додатково кваліфікуватись ще за якимись статтями кримінального закону.

Зрештою, нормативне формулювання «участь у вчинюваному бандою нападі» є конкретизацією ознаки загального поняття співучасті, що у ст. 27 КК відображена словами «участь [...] у вчиненні умисного кримінального правопорушення», яка має усталене тлумачення, яке не потребує розкриття у цій статті.

Підхід, який я обстоюю, фактично підтверджується законодавчим рішенням 2020 р. про вилучення зі ст. 255 КК такої форми, як «участь у злочинах, вчинюваних злочинною організацією». Воно загалом видається правильним, хоч і фрагментарним, бо через незрозумілі причини не торкнулося ст. 257 і 260 КК. Настільки масштабна зміна закону, вилучення зі складу правопорушення однієї з форм діяння, неодмінно мала спричинити кардинальну зміну підходів до кваліфікації цих діянь – їх мали би кваліфікувати по-новому, за іншими кримінально-правовими нормами. Однак, «новизни» у кваліфікації не спостерігається, адже ці діяння і раніше кваліфікувалися не лише за ст. 255 КК, а й за іншими статтями, що передбачають відповідальність за окремі злочини, що вчинено у складі чи

¹⁷ Гаврилов Ю. Г. Бандитизм: кримінально-правова характеристика та сучасні проблеми кваліфікації: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2017. С. 126; Марейченко О. М. Кримінальна відповідальність за бандитизм: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Дніпропетровський держ. ун-т вн. справ. К., 2021. С. 101–102.

¹⁸ Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації: монографія. Київ: Атіка, 1999. С. 395, 416.

спільно зі злочинною організацією. І до зміни ст. 255 КК, і після її зміни, підхід до кваліфікації є незмінним. Це означає, що він або був хибним до змін, або став хибним після змін – іншого вочевидь не дано.

Повторюся, коло конкретних діянь, що повністю охоплюються бандитизмом і не потребуються додаткової кваліфікації напряму залежить від змісту, який вкладається у поняття нападу. Останнє буде розглянуто нижче.

3. Зміст поняття «напад» у складі бандитизму

(Марін) Під нападом у складі бандитизму не варто розуміти тільки ті кримінальні правопорушення, об'єктивна сторона яких сформульована у законі як «напад». Таким шляхом йде і Верховний Суд. У одній зі своїх справ, у якості нападу, з метою якого було організовано банду визначено умисне вбивство¹⁹. Це видається цілком обґрунтованим, адже розуміти під «нападом» лише розбій, або заволодіння таким шляхом специфічними предметами (зброя, наркотики і т.д.) підстав немає. Як аргумент можна навести стабільне розуміння цієї ознаки Верховними Судами, які функціонували в Україні: у Постанові 1995 року – «5. Під нападом слід розуміти дії, спрямовані на досягнення злочинного результату за допомогою насильства над потерпілим або створення реальної загрози його застосування. Разом із тим як бандитизм слід розглядати і дії банди, пов'язані з таємним заволодінням чужим майном, вимаганням, зґвалтуванням, угоном транспортного засобу, пошкодженням шляхів сполучення і транспорту та іншими аналогічними діями». У наступному акті 2005 року Верховний Суд України по суті зберіг підхід, зазначивши: «Нападом озброєної банди є дії, спрямовані на досягнення злочинного результату шляхом застосування насильства до потерпілого чи створення загрози його застосування. Такий напад вважається здійсненим і в тих випадках, коли члени банди не застосовували зброї, яка перебувала й їх розпорядженні». Інше тлумачення привело би до відсутності можливості

¹⁹ Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС Верховного Суду від 26.07.22 року у провадженні № 51-3891км21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105505293>.

застосування ч. 4 ст. 187 КК за ознакою «вчинений організованою групою» і перетворення бандитизму на озброєний розбій, вчинений організованою групою, що, певно, не зовсім обґрунтовано.

(Азаров). У широкому сенсі поняття «напад» може охоплювати значну кількість злочинів – від зґвалтування та умисного знищення чи пошкодження майна, диверсії і терористичного акту, до нападу на Україну, ведення агресивної війни та порушення законів та звичаїв війни. Власне кажучи, саме у широкому значенні він застосовувався від появи норми про відповідальність за так званий політичний бандитизм у перших актах совітської влади²⁰.

Наразі термін «напад» уживається в семи статтях Особливої частини КК: розбій (ст. 187); бандитизм (ст. 257); участь у складі не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян (ч. 4 ст. 260); напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 261); напад на адміністрацію в установах виконання покарань (ст. 392); порушення правил несення бойового чергування (бойової служби), встановлених для своєчасного виявлення і відбиття раптового нападу на Україну (ст. 420); напад на службові або житлові приміщення осіб, які мають міжнародний захист (ст. 444).

Відомим є правило, що певний термін має вживатися в одному значенні²¹. Утім, коло діянь, що, на мою думку, охоплюється поняттям «напад» у контексті ст. 257 КК не може бути таким самим, як, наприклад, у ст. 420 або 444 КК, його зміст значно обмежено двома факторами.

По-перше – це спорідненість розбою та бандитизму. Так, у ч. 2 ст. 187 КК передбачено розбій, вчинений особою, яка раніше вчинила розбій або бандитизм. Такий підхід щодо визначення повторності розбою дуже відрізняється від законодавчого рішення щодо повторності всіх інших кримінальних правопорушень пов'язаних із корисливим зверненням чужого

²⁰ Спринцев П. С. Генезис становлення та розвитку кримінальної відповідальності за бандитизм. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 4. С. 150–155. С. 153.

²¹ Загіней З. А. Кримінально-правова герменевтика: монографія. Київ: АртЕк, 2015. 380 с.

майна на свою користь чи користь третіх осіб (див. примітку 1 до ст. 185 КК). Таким чином, попри розміщення статей 187 і 257 у різних розділах, автори кримінального закону визнали аналізовані злочини *однорідними*, тобто такими, що вчиняються з однаковою формою вини та посягають однакові або подібні безпосередні об'єкти, а за висновком окремих вчених ще й чинять на ці об'єкти однаковий за характером вплив²².

Другий фактор, логічно узгоджується з першим – за вчинення бандитизму передбачено конфіскацію майна як обов'язкове додаткове покарання, що згідно зі ст. 59 КК (у первісній редакції, чинній до 7 жовтня 2014 р.) могло призначатися тільки за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу. Отже, автори КК розглядали бандитизм виключно як корисливий злочин, бо в іншому разі вони би не встановлювали конфіскацію майна як обов'язкове додаткове покарання за його вчинення²³.

Виходячи з наведеного, на мою думку, термін «напад» у складі бандитизму слід розуміти, як розбійний напад, тобто умисні агресивні дії, спрямовані на негайне вилучення чужого майна із застосуванням насильства, що є небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з

²² Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: Монографія. За заг. ред. Тютюгіна В. І. Харків: «Фінн», 2008. С. 99–100.

²³ Законом України від 7 жовтня 2014 р. № 1689-VII були внесені зміни до ст. 59 КК, якими розширено коло злочинів, за вчинення яких може застосовуватися конфіскація майна, та включено у нього не лише корисливі посягання, а й будь-які злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки. Однак це жодним чином не підриває мого висновку щодо корисливої спрямованості бандитизму, оскільки: 1) в контексті тлумачення ст. 257 КК є важливим, яким був первісний задум авторів КК щодо системи норм про відповідальність за злочини, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями; 2) з пояснювальної записки до відповідного законопроекту [Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини". URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=51914&pf35401=310423>] впливає, що його не було сфокусовано на злочини, передбачені ст. 255 і 257 КК, ці посягання взагалі не згадуються у записці; 3) основною метою законопроекту було удосконалення норм, що регламентують заочне кримінальне провадження, а також забезпечення конфіскації майна осіб, які залишили територію України; 4) цей законопроект має безпосередній зв'язок з Революцією Гідності, втечею з України багатьох функціонерів часів Януковича, агресією Росії проти України, що розпочалася 20 лютого 2014 р.; 5) на мою думку, аналізований Закон (як і багато інших змін до КК) має казуїстичний характер, при його ухваленні навряд чи хтось замислювався, який він чинитиме вплив на систему норм про відповідальність за злочини, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями.

погрозою застосування такого насильства. У цьому плані видається цілком обґрунтованим відносити і розбій, і бандитизм до категорії корисливих насильницьких злочинних²⁴.

Таким чином, на мою думку, ст. 257 КК повністю охоплює розбійні напади, вчинені бандою, включаючи насильство в діапазоні від легких тілесних ушкоджень, що спричинили короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, до тяжких тілесних ушкоджень, погрози таким насильством, а також погрозу вбивством. Всі інші вчинені бандою діяння, що утворюють самостійні склади кримінальних правопорушень, потребують додаткової кваліфікації за сукупністю з бандитизмом²⁵.

4. Висновки

Існування двох протилежних і водночас небезпідставних правових позицій щодо застосування тієї самої кримінально-правової норми саме по собі свідчить про істотні недоліки цієї норми. Проблема кримінально-правової кваліфікації бандитизму та полеміка, яка у зв'язку із цим виникає, пов'язана здебільшого з особливостями конструкції ст. 257 КК, яка прийшла до нас із совітських часів у незміненому вигляді і не вписується у сучасну парадигму кримінального права.

Попри різні позиції щодо кваліфікації бандитизму за теперішнім українським кримінальним законодавством, ми маємо спільний погляд на те, яким чином це законодавство має розвиватися.

Незважаючи на наявні у доктрині погляди, ми не знайшли належного кримінологічного обґрунтування, що опирається на достатні емпіричні дані, яке би доводило доцільність існування окремої кримінально-правової норми про відповідальність за бандитизм. Враховуючи історичний контекст

²⁴ Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання: монографія. Харків: Право, 2011. С. 20.

²⁵ Всупереч Постанові 2005 р. я погоджуюсь з О. К. Марінім у тому, що незаконне поводження зі зброєю слід, завжди кваліфікувати окремо, оскільки банда може володіти зброєю на цілком законних підставах, а ст. 257 КК не може одночасно охоплювати і законне, і незаконне поводження зі зброєю. Див.: Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм: монографія. Київ: Атіка, 2003. С. 196.

виникнення цієї норми, вважаємо за доцільне виключити її з кримінального законодавства. Це підтверджує й аналіз зарубіжного досвіду, який у підсумку показує, що кримінальна відповідальність за бандитизм та інші організовані форми співучасті із включенням до відповідних складів форм поведінки, що виявляється у вчиненні інших злочинів (у нашому випадку нападів) – спадок совітського кримінального законодавства.

У зв'язку з цим, слідом за змінами у ст. 255 КК, які вже вніс законодавець, варто також виключити з КК ст. 257 та ч. 4 ст. 260. При цьому зберегти норми про відповідальність за створення, керівництво, участь та сприяння діяльності організованих злочинних співтовариств, кваліфікувати такі діяння за відповідною нормою за сукупністю з посяганнями, передбаченими іншими статтями КК України, вчиненими у складі чи спільно з цими співтовариствами.

Така пропозиція перебуває у контексті загальної наукової тенденції щодо кардинального зменшення кількості складів, що утворюються через поєднання кількох самостійних кримінальних правопорушень (складені склади). Своєю чергою зазначене уможливить адекватне використання правил кваліфікації таких діянь за сукупністю.

Список використаних джерел

1. Гаврилов Ю. Г. Бандитизм: кримінально-правова характеристика та сучасні проблеми кваліфікації: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 221 с.
2. Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання: монографія. Харків: Право, 2011. 440 с.
3. Єпринцев П. С. Генезис становлення та розвитку кримінальної відповідальності за бандитизм. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 4. С. 150–155.
4. Загіней З. А. Кримінально-правова герменевтика: монографія. Київ: АртЕк, 2015. 380 с.
5. Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: монографія / за заг. ред.: В. І. Тютюгіна. Харків: «Фінн», 2008. 336 с.

6. Іваненко І. В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2003. 20 с.
7. Кримський С. «У суперечці ніколи не народжується істина». *Газета «День»*. 30 березня 2001. URL: <https://day.kyiv.ua/article/panorama-dnya/serhiy-krymskuu-u-superechtsi-nikoly-ne-narodzhuyetsya-istyna> (дата звернення 11.10.2024).
8. Марейченко О. М. Кримінальна відповідальність за бандитизм: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро, 2021. 20 с.
9. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм: монографія. Київ, Атіка, 2003. 224 с.
10. Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації: монографія. Київ: Атіка, 1999. 464 с.
11. Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС Верховного Суду у провадженні № 51-3891км21 від 26.07.22 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105505293> (дата звернення 15.10.2024).
12. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями. Постанова пленуму Верховного Суду України № 13 від 23.12.2005 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text> (дата звернення 15.10.2024).
13. Про судову практику в справах про бандитизм. Постанова пленуму Верховного Суду України № 9 від 07.07.1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-95#Text> (дата звернення 15.10.2024).
14. Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2004. 18 с.
15. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 22 серпня 2019 року у справі № 9901/430/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83821060> (дата звернення 12.08.2024).
16. Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2005. 22 с.

REFERENCES

1. Havrylov, Y. H. (2017). Bandytyzm: kryminalno-pravova kharakterystyka ta suchasni problemy kvalifikatsii: *PhD thesis*. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
2. Holovkin, V. M. (2011). Koryslyva nasylnytska zlochynnist v Ukraini: fenomen, determinatsiia, zapobihannia. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
3. Yepintsev, P. S. (2022). Henezys stanovlennia ta rozvytku kryminalnoi vidpovidalnosti za bandytyzm. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 4, 150–155 [in Ukrainian].
4. Zahinei, Z. A. (2015). Kryminalno-pravova hermenevtyka. Kyiv: ArtEk [in Ukrainian].

5. Zinchenko, I. O., Tiutiuhin, V. I. (2008). *Mnozhynnist zlochyniv: poniattia, vydy, pryznachennia pokarannia*. Kharkiv: «Finn» [in Ukrainian].
6. Ivanenko, I. V. (2003). *Bandytyzm: kryminolohichne ta kryminalno-pravove doslidzhennia. PhD thesis*. Odesa [in Ukrainian].
7. Krymskyi, S. (2001). «U superechtsi nikoly ne narodzhuietsia istyna». *Hazeta «Den»*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/panorama-dnya/serhiy-krymskyu-u-superechtsi-nikoly-ne-narodzhuetsya-istyna> [in Ukrainian].
8. Mareichenko, O. M. (2021). *Kryminalna vidpovidalnist za bandytyzm. PhD thesis*. Dnipro [in Ukrainian].
9. Marin, O. K. (2003). *Kvalifikatsiia zlochyniv pry konkurentsii kryminalno-pravovykh norm*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
10. Navrotskyi, V. O. (1999). *Teoretychni problemy kryminalno-pravovoi kvalifikatsii*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
11. *Postanova kolehii suddiv Pershoi sudovoi palaty KKS Verkhovnoho Sudu vid 26.07.22 roku u provadzhenni № 51-3891km21*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105505293> [in Ukrainian].
12. *Pro praktyku rozghliadu sudamy kryminalnykh sprav pro zlochyny, vchyneni stiikymy zlochynnymy obiednanniamy. Postanova plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy № 13 vid 23.12.2005 roku*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text> [in Ukrainian].
13. *Pro sudovu praktyku v spravakh pro bandytyzm. Postanova plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy № 9 vid 07.07.1995 roku*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-95#Text> [in Ukrainian].
14. Radionov, I. I. (2004). *Kryminalna vidpovidalnist za bandytyzm. PhD thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
15. *Ukhvala Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu u spravi № 9901/430/19 vid 22 serpnia 2019 roku*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83821060> [in Ukrainian].
16. Chorny, R. L. (2005). *Bandytyzm za kryminalnym pravom Ukrainy. PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Azarov D., Marin O. How to qualify banditry: Does truth arise from argument?

In the literature and court practice, two opposing viewpoints exist on the qualification of attacks committed as part of a gang or jointly with it. According to the first one, the attacks are fully covered by the elements of banditry and do not require additional qualifications. Proponents of the second approach consider it necessary to qualify all attacks separately and charge banditry itself. The first approach is more common in scientific publications, while the other appears in court practice.

The authors hold different views on the qualification of banditry, which distinguishes this article from other co-authored publications. In a polemical manner, each author presents and justifies his legal position on qualifying banditry

and invites the reader to decide which position deserves to prevail. The relevant issues are examined through the prism of several principles, including the non bis in idem principle, the in dubio pro reo principle, legal certainty, and the completeness and accuracy of criminal qualification. The authors point to the differentiation of responsibility, the multiplicity of crimes, the so-called composite corpus delicti, and the "absorption" of one corpus delicti by another. In addition, the article provides a brief analysis of court verdicts under Article 257 of the Criminal Code of Ukraine, available in the Unified State Register of Court Decisions, and illustrates the significant shortcomings of this register.

The difference in approaches to applying criminal law does not preclude the consensus on the future of criminal law proposed in the conclusions.

Key words: *legal qualification of criminal offenses, law principles, criminal organization, organized group, gang, assault, the multiplicity of criminal offenses.*